

การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้*

THE STUDY TRAVELLING ROUTES AND BUDDHIST ACTIVITIES FOR THE
PROMOTION OF CULTURAL TOURISM OF THE PAGODA IN SOUTHERN
THAILAND

บัญญัติ แพรกปาน

Banyat Praekpan

สามิตร อ่อนคง

Samit Onkong

พัชลดา สุวรรณวล

Patchlada Suwannual

พระครูรัตนสุตากร

Phrakru Rattanasutakor

พระครูวาทีธรรมวิภาช

Phrakhu Wateethammawipat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: banyat2010@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ 2) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ 3) นำเสนอเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การวิจัยแบบผสม ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ พระบรมธาตุไชยา พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช พระมหาธาตุวัดเขีนบางแก้ว ในการศึกษาผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่พระธาตุแดนใต้ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ตัวแทนคณะสงฆ์จำนวน 9 รูป นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาจำนวน 9 คน ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 9 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจำนวน 9 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 300 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 336 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน

* Received 26 June 2020; Revised 30 July 2020; Accepted 9 October 2020

เน้นการรักษารูปแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว การทำบุญสาธุอธิษฐาน รับต้ายาย นำผ้าขึ้นธาตุ อัฐลักษณะทางวัฒนธรรม มวยไชยา มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวออกมาได้เป็น 3 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 เส้นทางวันเดียว (ไม่ค้างคืน) เส้นทางที่ 2 เส้นทางวันเดียว (ค้างคืน) เส้นทางที่ 3 เส้นทาง 2 วัน 1 คืน และ 3) การเสนอเส้นทาง และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ผู้วิจัยเสนอรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อว่า “Source Dharma Model”

คำสำคัญ: เส้นทาง, กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The Objectives of this research article were 1) To study the models, activities, identity and cultural tourism of the Pagoda in Southern Thailand. 2) To study the Tourist behaviour and learning promotion and Communication and value of cultural tourism of the Pagoda in Southern Thailand. 3) To present the routes and tourism resource assessment in Buddhism throughout the way to promote culture tourism activities of the pagoda in the southern Thailand, this is the Mixed Method research i.e quantity and quality research. The content scope composed of cultural tourism routes i.e Chaiya Pagoda, Nakhon Si Thammarat Pagoda, Khean Bangkaew Pagoda, the Focus on the area of Pagoda's Southern. The key performants i.e in the name of Monk for three, cultural tourism and history for two, tourism Manager for three, in the name of tourist for four and tourists for 300, totally 312 persons. The research found that: 1) Three tourists area have the model on history and architecture emphasized on original tradition and culture based on religion. 2) The tourism activities ; donation on special festival, cloths parade to cover the Pagoda, cultural identity, Chiya boxing, Manorah, Talung Shadow and Likepa, We can divide the routes into three routes i.e One day (without rest, Two days (with rest) and Two days and one night and 3) The presentation on routes and Buddhism activities and cultural tourism promotive activities in the Southern Thailand, the researcher has presented on tourism routes model calls “Source Dharma Model”.

Keywords: Routes, Buddhism Activities, Cultural Tourism

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

ชนบธรรมเนียม วิถีชีวิตไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ที่จะสามารถเพิ่มสมรรถนะและขีดของการแข่งขัน ของประเทศไทยต่อประเทศคู่แข่งได้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 - 2556 ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ในหัวข้อ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้ คือ เพื่อเป็นการเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และใช้ผังเมืองเป็นกลไก ประสานการจัดการ สิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, 2554) การท่องเที่ยวได้ถูกกล่าวถึง ในฐานะของธุรกิจการค้าบริการที่มีศักยภาพที่สามารถช่วยขยายการจ้างงาน การกระจายรายได้ และการหารายได้จากเงินตราต่างประเทศ และได้ถูกบรรจุให้เป็น “แนวทางเร่งด่วนในการฟื้นฟู เศรษฐกิจ และสังคม” ในประเทศไทยได้มีการจัดลำดับศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม เป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับมรดกประเพณีที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา และ วัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจ นักท่องเที่ยวนั้นมีหลายอย่างประกอบด้วย วิถีชีวิต พิพิธภัณฑสถาน การแสดง แหล่งโบราณคดี ศิลปะ ละคร การแสดงดนตรีสากล และการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงาน ฝีมือ และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (จุฑามาศ คงสวัสดิ์, 2550)

ดังนั้น วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวจึงมีความหมายรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ พิพิธภัณฑสถาน สถานที่แสดงทางด้านชนบธรรมเนียม ประเพณี การละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ งาน หัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ภาคใต้ หรือแดนใต้ เป็นดินแดนทาง งามด้วยอารยธรรมทางพระพุทธศาสนา มีพระบรมธาตุเจดีย์และพุทธศิลป์ เป็นสัญลักษณ์อำนาจ การเมืองการปกครอง การสัจจและท่องเที่ยว และเป็นศูนย์รวมความศักดิ์สิทธิ์ ศรัทธาความเชื่อ และ พิธีกรรมของผู้คนสองฝั่งทะเล (วรารณ สุวัฒน์โชติกุล, 2559) ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญที่เกิดจาก ความศรัทธาของผู้คน อันแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสัมพันธ์ของพระธาตุสำคัญในภาคใต้ที่มีต่อ ชุมชนในฐานะสัญลักษณ์พลังศรัทธาของผู้คนในภาคใต้นั้น งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะพระ ธาตุที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เป็นพระธาตุสำคัญและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อและ พิธีกรรม ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รอบแหล่งที่ตั้งพระธาตุสำคัญในภาคใต้ ของไทย จำนวน 3 องค์ ได้แก่ 1) พระธาตุ ไขยา วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี 2) พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) พระธาตุบางแก้ว วัดเขยิบางแก้ว อำเภอบางขัน จังหวัดพัทลุง

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของพระธาตุสำคัญในภาคใต้ ดังกล่าวว่าสมควรศึกษาวิจัย รูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ และกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ และรวบรวมข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมถึงด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และการวิเคราะห์คุณค่าและความสัมพันธ์ของพระธาตุที่มีต่อชุมชนในฐานะสัญลักษณ์ พลังศรัทธาของผู้คน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เส้นทางและ ประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะนำมาซึ่งความเข้าใจและความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ ของประชาชนในภาคใต้ และประชาชนทั่วไป และเป็นการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง 3 แห่ง มาอยู่ในแผนการท่องเที่ยว อีกทั้งผู้ที่มาท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา วัฒนธรรม รูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์ ของพระธาตุแต่ละองค์ ทั้งยังช่วยธำรงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันสวยงามของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้
3. เพื่อนำเสนอเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสม (Mix Method) ซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแบบ รูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนคณะสงฆ์ รวม 9 รูป นักวิชาการด้านประวัติ

ศาสนาทางพระพุทธศาสนา รวม 9 คน ผู้นำท้องถิ่น รวม 9 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวม 9 คน โดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ ซึ่งทำให้ทราบถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ จำนวน 3 แหล่ง

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 300 คน นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเป็นเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจากขั้นตอนที่ 1 และการวิจัยเชิงปริมาณจากขั้นตอนที่ 2 มาพัฒนาเป็นเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งหมด 36 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การวิจัยในขั้นตอนนี้สำคัญมาก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมด 36 รูป/คน โดยเน้นผู้ที่มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อกระบวนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้พร้อมทั้งนำข้อมูลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 มาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ซึ่งทำให้ทราบถึงเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เก็บรวบรวมข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 3 แหล่ง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างเส้นทางและประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้

ผลการวิจัย

การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงการลงพื้นที่การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งนำมาเสนอ 3 ประเด็น ดังนี้

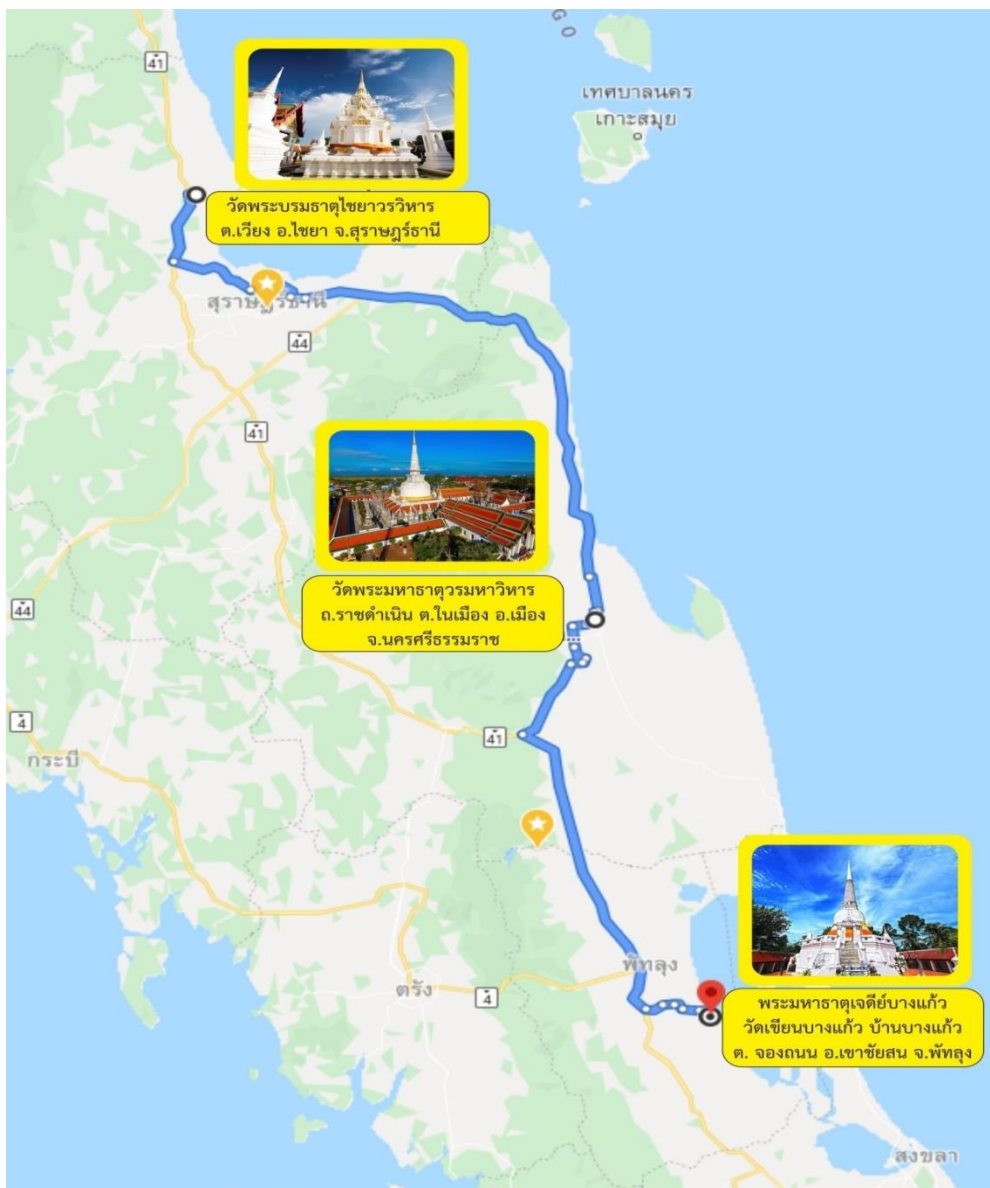
1. เพื่อศึกษารูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การศึกษาเอกสารข้อมูลภาคสนามการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งกับอาศัยแนวคิด ทฤษฎีมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับรูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

- 1) รูปแบบการท่องเที่ยวของพระธาตุแดนใต้ พบว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เน้นการรักษาแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา
- 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวของพระธาตุแดนใต้ ศาสนา และพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญ สวดมนต์ รับต๋ายาย พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำของทุกปีคือพิธีบวงสรวงพระธาตุเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษวัฒนธรรมวันหลอมหรับ การนำผ้าขึ้นธาตุ กิจกรรมจำหน่ายพระเครื่องและของเก่าหายาก ชมโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และไหว้พระ
- 3) อัตลักษณ์ วิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร ได้แก่ กิจกรรมค้าขายเครื่องถมนครสามกษัตริย์ งานฝีมือโบราณที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช เครื่องถมหลากหลายทั้งแหวน สร้อย กำไล พาน ชันและอื่น ๆ กิจกรรมค้าขายอาหาร ขนมจีนน้ำยาเส้นสด ข้าวยา ขนมลา มังคุดคัต 4) อัตลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาล ได้แก่ ประเพณีตักบาตรรูปเทียน ในวันสำคัญทางพุทธศาสนาจะมีพุทธศาสนิกชนพร้อมใจกันมาทำบุญในวัดพระมหาธาตุเป็นจำนวนมาก ใช้เป็นสถานที่ประกอบราชพิธีและพิธีที่สำคัญในอดีต เช่น การแต่งตั้งเจ้าเมือง การถือน้ำพิพัฒน์สัตยา พิธีแรกนาขวัญ พิธีโล้ชิงช้า ประเพณีอาบน้ำคนแก่เป็นประเพณีเกี่ยวเนื่องมาจากประเพณีสงกรานต์ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อว่าในวันที่ 14 เมษายน เทวดาที่เฝ้ารักษาเมืองทั้งหลายจะพากันขึ้นไปเมืองสวรรค์กันหมด ทั้งเมืองจึงปราศจากเทวดา วันนี้จึงเรียกว่า “วันว่าง” ประเพณีลากพระ วันลากพระจะทำกันในวันออกพรรษา ประเพณีสวดด้าน การสวดด้านจะมีเฉพาะในวันพระหรือในวันธรรมสวนะ ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาล ประกอบด้วย ประเพณี สวดเดือนสิบ (รับต๋ายาย) กิจกรรมการชิงเปรต ประเพณีชักพระบก 5) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ทางด้านอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ ไข่เค็มไชยา ผัดไทยไชยา ทางด้านเครื่องแต่งกาย ผ้าทอโบราณพุมเรียง อัตลักษณ์ทางศิลปะการต่อสู้ ได้แก่ มวยไชยา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ทางด้านอาหาร อาหารพื้นบ้าน ขนมจีนน้ำยาเส้นสด ข้าวยา แกงไตปลา ไข่ปลาทอดทะเลน้อย ข้าวสังข์หยด ผลไม้ เช่น มังคุดคัต ด้านเครื่องประดับ เครื่องถม นครสามกษัตริย์ เครื่องแต่งกาย ผ้ายกเมืองนคร ผ้าทอเหมราชลายไทย ผ้าทอโบราณพุมเรียง อัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม พระบรมธาตุเจดีย์เป็นเจดีย์สถาปัตยกรรมแบบล้านนา มีจุดเด่นที่ยอดเจดีย์ ซึ่งหุ้มด้วยทองคำแท้ พระบรมธาตุเจดีย์ เป็นทรงระฆังคว่ำ (โอคว่ำ) ปากระฆังติดกับพื้นกำแพงแก้ว อัตลักษณ์ทางด้านหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ลูกปัดนโนรห์ อัตลักษณ์ ศิลปะการแสดง ต่งหนังตะลุง มโนรห์ ลิเกป่า 6) อัตลักษณ์ด้านโบราณสถาน ได้แก่ พระวิหารคด

พระวิหารหลวง พระอุโบสถ พระพุทธรูปศิลาทรายแดง 3 องค์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา
วิหารทรงม้า พระบรมธาตุเจดีย์ วิหารสามจอม ด้านประติมากรรม วิหารทับเกษตร วิหารหลวง
พระบรมธาตุเจดีย์บางแก้ว โบสถ์มหาอุดม พระเวียง วิหารถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พิพิธภัณฑ
สังฆรักษ์ พระจุลาครีมหาโพธิ์ พระสองพี่น้อง พระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยในพระอุโบสถ

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่า
ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสาร
คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ สามารถสรุปได้ 2 ประเด็นดังนี้
1) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเดินทางมาเที่ยวชมเพื่อพักผ่อน วิธีการ
เดินทางมายังพระธาตุแดนใต้ คือ รถยนต์ส่วนตัว มักจะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงความสะดวก
เมื่อใดก็ได้ที่อยากไป จำนวนสมาชิก 2 - 5 คน เวลาที่ใช้ในการเที่ยวชม 1 - 2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายใน
การเดินทาง 101 - 500 บาท ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระธาตุแดนใต้จากสื่ออินเทอร์เน็ต/โทรทัศน์/
วิทยุ สิ่งดึงดูดใจให้มาเที่ยวพระธาตุแดนใต้ โบราณคดี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้
มีความน่าสนใจ และจะมาเที่ยวอีกครั้ง 2) ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการส่งเสริม
การเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ในภาพรวม
อยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่
ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและสิ่งดึงดูดใจ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3. เพื่อนำเสนอเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการ
ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้

ภาพที่ 1 เส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้

ดังนั้นการสร้าง เส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้จึงเป็นเส้นทางที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล
การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและการสนทนากลุ่ม

ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ที่มีชื่อว่า “Source Dharma Model” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยได้แก่ การกำหนดเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้

1. S = Stupa (เจดีย์พระบรมธาตุไชยา พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช)
2. O = Ornament (เครื่องถมสามกษัตริย์)
3. U = Unseen Thailand (เจดีย์มหัศจรรย์ของพระธาตุไร่เงา พระธาตุนครศรีธรรมราช)
4. R = Ritual relics (บวงสรวงพระธาตุ พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)
5. C = Culture (วันหลอมหมรับ จังหวัดนครศรีธรรมราช)
6. E = Earthenware (เครื่องปั้นดินเผา พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)
7. D = Divine place (สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ พระบรมธาตุไชยา พระธาตุนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)
8. H = History (เมืองประวัติศาสตร์ พระบรมธาตุไชยา พระธาตุนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)
9. A = Antique (โบราณวัตถุ ถ้วย ชาม พระบรมธาตุไชยา พระธาตุนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว พัทลุง)
10. R = Relics wrap tradition (ประเพณี แห่ผ้าขึ้นธาตุ พระธาตุนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)
11. M = Making merit for ancestors (ทำบุญให้บรรพบุรุษ พระบรมธาตุไชยา พระธาตุนครศรีธรรมราช)
12. A = Architecture (สถาปัตยกรรม พระบรมธาตุไชยา พระธาตุนครศรีธรรมราช พระบรมธาตุ วัดเขียนบางแก้ว จังหวัดพัทลุง)

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถให้คำอธิบายแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาเส้นทาง Source Dharma Model ที่ได้จากการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้

อภิปรายผล

1. รูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการศึกษา พบว่า เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เน้นการรักษาแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา เนื่องจากมีประวัติยาวนานนับแต่โบราณกาล ทั้งนี้เนื่องจากเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและมีประวัติมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และคณะ การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาอยู่ในระดับดีแต่ ยังคงต้องมีการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมให้สูงขึ้น โดยเฉพาะความพร้อมในด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม เพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอารยธรรมล้านนา (ศันสนีย์ กระจ่างโฉม และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ รอดพัน การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพด้านการจัดการและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวของพระธาตุแดนใต้ มีกิจกรรมดังนี้ 1) ศาสนา และพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ การทำบุญสาธุตือนสิบ รับต่ายาย พิธีกรรมที่จัดขึ้นเป็นประจำของทุกปีคือพิธีบวงสรวงพระธาตุเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติและสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษวัฒนธรรมวันทองหมรับ การนำผ้าขึ้นธาตุ กิจกรรมจำหน่ายพระเครื่องและของเก่าหายาก ชมโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และไหว้พระ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นไปทางพิธีกรรมทางศาสนาความเชื่อในสมัยโบราณของจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ซึ่งพิจารณาได้จากการทำบุญสาธุตือนสิบ รับต่ายาย เป็นพิธีทางศาสนาที่เหมือนกัน และประเพณีการนำผ้าขึ้นธาตุ และห่มผ้าพระธาตุของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดพัทลุง (พรทิพย์ รอดพัน, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนิธิภัทร บาลศิริ การวิจัย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมอญบางกระดี่มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ดังนี้ มีความเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา พิธีกรรมนับถือผีบรรพบุรุษ ผีประจำชุมชน มีการทำบุญตักบาตรเป็นประจำ มีการธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีในแต่ละเดือนอย่างเคร่งครัด 3) อัตลักษณ์วิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร ได้แก่ กิจกรรมค้าขายเครื่องถนอมนครสามกษัตริย์

งานฝีมือโบราณที่ ถือเป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช เครื่องถมหลากหลายทั้งแหวน สร้อย กำไล พาน ชันและอื่น ๆ กิจกรรมค้าขายอาหาร ขนมจีนน้ำยาเส้นสด ข้าวยา ขนมลา มังคุดคัต ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีประวัติศาสตร์ ตำนาน แตกต่างกันทำให้แต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์แตกต่างกัน (นิธิภัทร บาลศิริ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิจิรา คลังสมบัติ การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งในธรรมชาติและ การทอผ้ามัดหมี่ในวิถีชีวิตงานวิจัยครั้งนี้ได้เกิดความคิดประดิษฐ์ลวดลายผ้าทอมัดหมี่ลาย “หอนางอุสา” ซึ่งเป็นโบราณวัตถุเพิงหินที่พักตามตำนาน “อุสา – บารส” อันเลื่องชื่อมีความสวยงามเป็นที่ประทับใจไป ในท้องถิ่นเกิดเอกลักษณ์และนวัตกรรมใหม่ที่ส่งเสริมการสร้างการมีขีดความสามารถเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากยิ่งขึ้น 6) อัตลักษณ์ด้านโบราณสถาน ได้แก่ พระวิหารคด พระวิหารหลวง พระอุโบสถ พระพุทธรูปศิลาทรายแดง 3 องค์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา วิหารทรงม้า พระบรมธาตุเจดีย์ วิหารสามจอม ด้านประติมากรรม ทั้งนี้เนื่องจากโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นสิ่งสำคัญและเป็นองค์ประกอบสำคัญในความรู้สึกรักของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป การมีโบราณสถานและโบราณวัตถุประจำวัดเป็นสิ่งสำคัญ (นิจิรา คลังสมบัติ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิยานันท์ จิตรโรจน์รักษ์ การวิจัยเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของพื้นที่เขตบางเขนมีองค์ประกอบทางด้านศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยวทั้งส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ของอาคารศาสนสถาน เส้นทางคมนาคม ตลอดจนมีกิจกรรมหลาย หลายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ (อธิยานันท์ จิตรโรจน์รักษ์, 2560)

2. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีเหตุผลในการเดินทางมาเที่ยวชมเพื่อพักผ่อนวิธีการเดินทางมายังพระธาตุแดนใต้ คือ รถยนต์ส่วนตัว มักจะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงความสะดวกเมื่อใดก็ได้ที่อยากไป จำนวนสมาชิก 2 - 5 คน เวลาที่ใช้ในการเที่ยวชม 1 - 2 ชั่วโมง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 101 - 500 บาท ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระธาตุแดนใต้จากสื่ออินเทอร์เน็ต/โทรทัศน์/วิทยุ สิ่งดึงดูดใจให้มาเที่ยวพระธาตุแดนใต้ โบราณคดี การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้มีความน่าสนใจ และจะมาเที่ยวอีกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางไม่สูงจนเกินไปและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิญญู แก้วกัลยา และคณะ การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยว มีทัศนคติต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับดี มีการรับรู้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการโดยรวมต่อแหล่ง

ท่องเที่ยวอยู่ในระดับค่อนข้างมากเล็กน้อย มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวในเรื่องจำนวนครั้งที่เคยมาท่องเที่ยวต่ำสุด 1 ครั้ง สูงสุด 10 ครั้ง ส่วนใหญ่มีเหตุจูงใจในการท่องเที่ยวคือ ความคุ้มค่าด้านการเงิน/ความประหยัดจากการท่องเที่ยวมีความพึงพอใจโดยรวมต่อการท่องเที่ยวอยู่ในระดับพึงพอใจมีแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับดี มีการแนะนำ/บอกต่อในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับอาจจะแนะนำ/บอกต่อ (วรวิญญู แก้วกัลยา และคณะ, 2560)

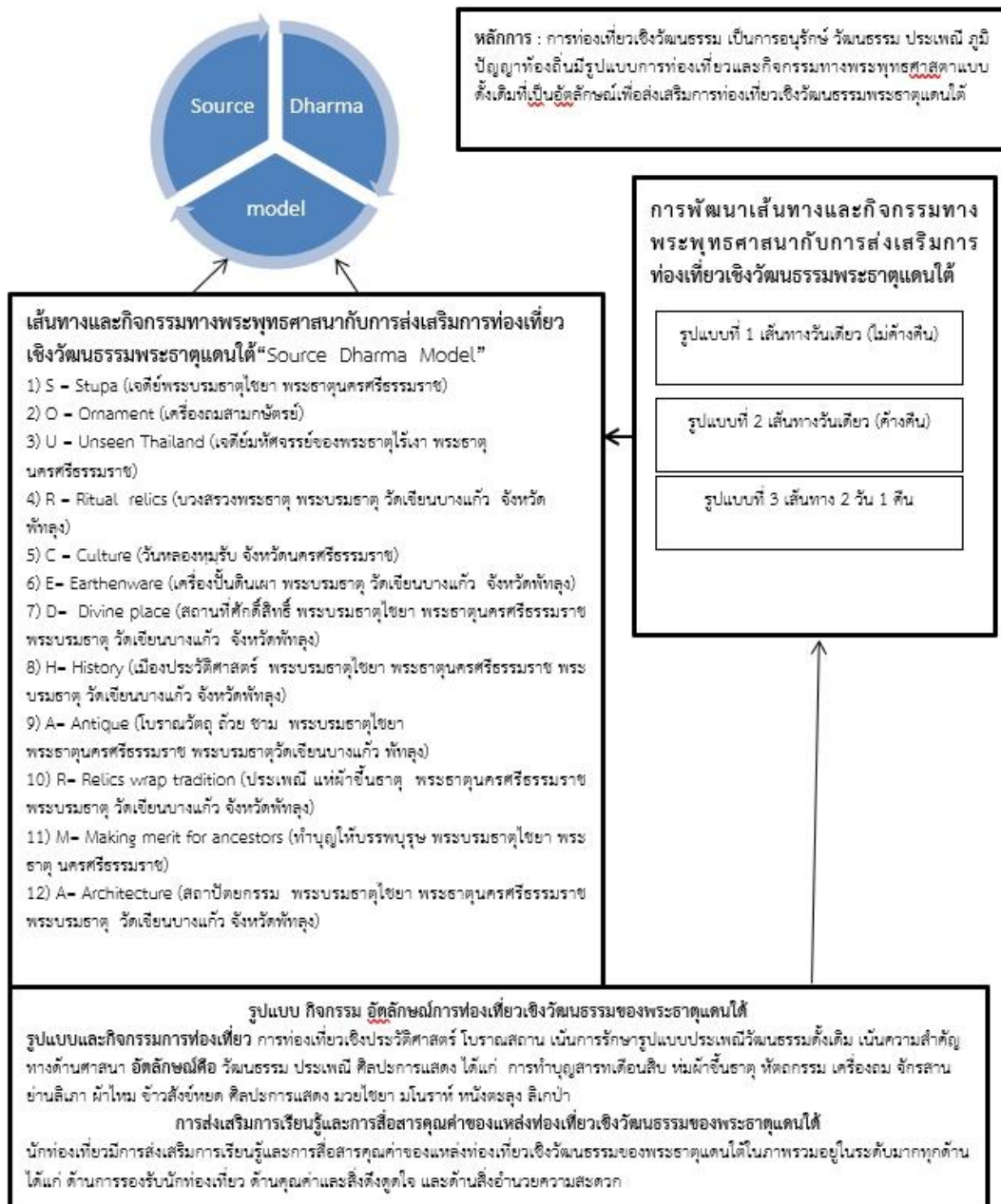
3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสื่อสารคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านคุณค่าและสิ่งดึงดูดใจ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งนี้เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีระบบการบริหารจัดการที่ดีในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศันสนีย์ กระจ่างโหม และคณะ การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนา เมื่อพิจารณาจากศักยภาพของปัจจัย ทั้ง 3 ด้าน พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนาอยู่ในระดับดีแต่ ยังคงต้องมีการพัฒนาความพร้อมในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมให้สูงขึ้น โดยเฉพาะความพร้อมในด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว (ศันสนีย์ กระจ่างโหม และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเปรมปรีดา ทองลาและคณะ การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐาน วิถีชีวิตชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นชุมชนที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ประวัติความเป็นมาอันยาวนานของชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (เปรมปรีดา ทองลา และคณะ, 2556)

4) นำเสนอเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพระธาตุแดนใต้ การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชุมชน การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและการสนทนากลุ่ม ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ที่มีชื่อว่า “Source Dharma Model” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยได้แก่ สำหรับการกำหนดเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ทั้งนี้เนื่องจากการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวนำจุดเด่นของการท่องเที่ยวแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมา กำหนดให้สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภัชลดา สุวรรณวลและคณะ การวิจัยเรื่อง เส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ที่มีชื่อว่า “LIFE SMILE” ซึ่งมี

องค์ประกอบย่อย สำหรับการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อารยธรรมศรีวิชัยของชุมชน
ลุ่มน้ำตาปี (ภัสลดา สุวรรณวล และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 Source Dharma Model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้เป็นแนวทางที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก รูปแบบ อัตลักษณ์ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ตัวแทนคณะสงฆ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมจำนวนทั้งสิ้น 336 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัย พบว่า 1) แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 แหล่งมีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โบราณสถาน เน้นการรักษาแบบประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เน้นความสำคัญทางด้านศาสนา 2) กิจกรรมการท่องเที่ยว การทำบุญสวดมนต์ ถวายเทียน ถวายน้ำ ผ้าขี้ริ้ว ถวายดอกไม้ ธูปเทียน มวยไชยา มโนราห์ หนังตะลุง ลิเกป่า สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวออกมาได้เป็น 3 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 เส้นทางวันเดียว (ไม่ค้างคืน) เส้นทางที่ 2 เส้นทางวันเดียว (ค้างคืน) เส้นทางที่ 3 เส้นทาง 2 วัน 1 คืน และ 3) การเสนอเส้นทางและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุแดนใต้ ผู้วิจัยเสนอรูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อว่า “Source Dharma Model” ข้อเสนอแนะ 1) จากผลการวิจัยที่ได้เส้นทาง “Source Dharma Model” เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ควรดำเนินการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างจริงจังและต่อเนื่อง 2) จากผลการวิจัยที่ได้เส้นทาง “Source Dharma Model” เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง ควรนำไปจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงการขับเคลื่อน “Source Dharma Model” ให้เกิดขึ้นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุงอย่างจริงจังเพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพระธาตุแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สมานการพิมพ์.

- นิจิรา คลังสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดอุดรธานี. ใน รายงานวิจัย. กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.
- นิธิภัทร บาลศิริ. (2559). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์และสืบทอด วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เปรมปรีดา ทองลา และคณะ. (2556). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิตชุมชนริมน้ำจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี. ใน รายงานวิจัย. กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พรทิพย์ รอดพัน. (2560). ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา ในอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. ใน รายงานวิจัย. กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ภัชลดา สุวรรณนวล และคณะ. (2561). เส้นทางและเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มแม่น้ำตาปี. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรัญญู แก้วกัลยา และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล. (2559). การวิเคราะห์ใหม่: สถาปัตยกรรมพระบรมธาตุไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คันสนีย์ กระจำโนม และคณะ. (2561). การศึกษาเพื่อยกระดับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา. ใน รายงานวิจัย. กองทุนสนับสนุนงานวิจัย สกว.
- อัยยำนันท์ จิตรโรจน์รักษ์. (2560). การศึกษาอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน. ใน รายงานวิจัย. กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.